

דעת
אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

אשה שתבעה גם בשם בעלה
וחתמה על שטר הבוררות
ואח"כ טענו שניהם בבית הדין
והבעל טוען - לפני פסק הדין -
שמכיון שלא חתם על שטר הבוררות
אינו חייב לקיים את פסק הדין

תיק ממונות מס' 798-10

(מהד' ה אלול)

פסק דין

תביעת האשה בבית הדין גם בשליחות בעלה, חתימתה על שטר הבוררות גם בשם בעלה, וטענות שניהם בבית הדין, מחייבים את הבעל לקיים את פסק הדין.

(-) מרדכי אהרן הייזלר

(-) יהושע ווייס

(-) אברהם דוב לוין, אב"ד

המקורות לדין

כתב הש"ך צסי' ג ס"ק י מהירושלמי דר' אבהו היה דן יחידי וא"ל תלמידיו והא תנן אל תהי דן יחידי, והשיב להם כיון שבאים מעמם לדון הוי כאילו קבלוהו עלייהו. וכ"כ הש"ך צסי' כה ס"ק יב חזינן מהירושלמי דעלם הדבר שעמדו לפני הצ"ד וטענו הוי קבלה אף בלא חתימה על שטר בוררות או קנין. ובפשטות קאי דאסור לחזור בו וחייב לדון בפני צ"ד זה ואף לפני גמ"ד אינו יכול לחזור. ול"ב מ"ש מהא דסי' כז סעי' א דבחדא לריעותא יכול לחזור בו קודם גמר דין, והרי שם ודאי לא היה בכפיה דדיין שהוא חדא לריעותא אינו יכול לכופ, וע"כ הוי בראון וטענו בפניו ואעפ"כ יכול לחזור בו קודם גמ"ד, ומ"ש מהא דהירושלמי הא גם דיין יחידי הוי חדא לריעותא כמבואר שם צסי' כז. ואולי היה אפשר לחלק בסוגי הריעותות דאם הריעותא היא צדיני הדיין כגון שהוא יחידי אבל הוא דיין כשר אפשר דמועיל קבלה של טענות שאי אפשר לחזור כיון דעכ"פ דיין כשר הוא, משא"כ צסי' כז דהוא ריעותא צדיין ענמו דהא איירי התם צדיין שקבלוהו שהיה קרוב או פסול וזוה לא סגי קבלה ע"י טענות

אלא יכול לחזור בו עד גמ"ד [או אם היה קנין דאף לפני גמ"ד אינו יכול לחזור] אולם בסוגיא וכן בפוסקים לא חילקו בכך ונראה דאין נפ"מ צריעותא אלא כל שהוא חדא לריעותא יכול לחזור בו עד גמ"ד. וא"כ ל"צ מ"ש הירושלמי מהא דסי' כב.

והנראה לומר דהירושלמי לא איירי לענין חזרה אלא שמועילה קבלה להתיר לו לדון יחידי, אבל אם ראה לחזור עד גמ"ד יכול לחזור בו, וכהא דסי' כב. והא דכתב הסמ"ע צסי' ה ס"ק ז דמשו"ה נוהגים עתה להקל לדון תחילת דין צלילה דמאחר שצא לדין כשולחין אחריו הו"ל כקבלוהו ולא מוזכר דאסור לחזור בו אלא דהוא דין על הדיין דאין מתחילין תחילת דין צלילה, ובזה קאמר הסמ"ע דאם קבלוהו אין איסור על הדיין אבל אם רוצה לחזור עד גמ"ד יכול לחזור, וכמ"ש הסמ"ע צס"ט תשו' מור"ס דהוי כקבל קא"פ, והרי צדין קא"פ יכול לחזור בו עד גמ"ד. ומש"כ הצ"י צסי' יב סעי' ג מתשו' הרא"ש שצקשו מהרא"ש לדון צדיניהם של השואלים אחרי גמ"ד וכתב שם וז"ל: כיון שצאו בעלי הדין לטעון צפניהם הרי קבלום עליהם לדיינים ולא יתכן לפסוק פסק אחר אחר שפסקו הדיינים. אין הכרח צדצרי הרא"ש שכיון שקבלוהו ע"י הטענות אי אפשר לחזור כבר, אלא דהתם קבלוהו ע"י טענות וכבר היה פס"ד ולכן א"א לחזור בו, אבל לפני גמ"ד יכול לחזור אף כשטענו צפניהם, דלא הוי קבלה גמורה כקנין. ומה שמועיל קבלה ע"י הטענות הוא שחייבים לקיים את הדין אחרי שפסק [וצגוף הדין דצחדא לריעותא אינו יכול לחזור אחר גמ"ד נאמרו צראשונים הסברים שונים, עי' רש"י צ"ב קכח א ד"ה אינו, דהוא משום הודאת צע"ד, ועי' תוס' צ"מ עד א ד"ה הכא, שהוא משום הנאה הדדית שהרי יש להם תציעה זה על זה ונהנים מההסכמה של הלך השני לדון צצ"יד ולכן חלה התחייבותם גם כשלא נעשה קנין. והרבה פירושים נאמרו בזה. ואפשר דהוא הנאה של שו"פ והוי כקנין כסף, ואכמ"ל].

שו"ר צשער משפט סי' ה ס"ק צ שהקשה על הסמ"ע לחלק בין הריעותות דאי הוי ריעותא של דן יחידי מועיל השמעת הטענות, וצקרוצ או פסול לריך קבלה מפורשת, וכן ס"ל לחלק להמשל"מ צפ"ג מסנהדרין ה"ג. ומסיק השער משפט דהדעת נוטה כסצרת הצ"ח דכל הפסולים היכא שצאו מעצמם לדון לפניהם הוי כקבלוהו עליהם, דכיון שדנים לפניהם אין לך אומדנא דמוכח גדולה מזו שודאי קבלוהו עליהם, אך לענין לדון צלילה דהוי קבלה צטעות דחש הצע"ד דמותר לדון לכתחילה צלילה ולכן כשצאו מעצמם לא הוי קבלה. וכצרי השער משפט דגם צפסולים היכא דצאו מעצמם לדון הוי כקבלוהו עליהם כתב הפרישה צסי' ז אות ט בהא דצע"ד הטוען שהדיין שוגאו ואין הדיין מודה לו האם יכול לפסולו מלדונו וכתב שהמהרי"ק ס"ל דלא יכול לפסולו אלא משום חסידות אבל מלשון הרמז"ם משמע דס"ל דיש איסור צדבר ויכול הנתבע למיננע לכתחילה לעמוד לפניו. הרי דכתב הפרישה צדעת הרמז"ם דהוי פסול ממש, וכדכתב הצ"ח שם צדעת הרמז"ם דהדיין פסול אפילו צדיעצד, ודלא כהצ"י צסי' דס"ל צרמז"ם דהוא רק דיעצד ולא פסול ממש. וע"ע צשיטת הרמז"ם צמקו"ל לרמז"ם פרנקל סנהדרין פכ"ג ה"ו וצסי' המפתח שם. והוסיף הדרישה וכתב צדעת הרמז"ם וז"ל: אלא שצאם עומד לפניו לדון דינו דין. ע"כ. הרי לנו דס"ל לפרישה כהנ"ל דאף צפסול ממש אם טענו לפניו הוי קבלה.

ולפי צבריו נמלא דצטענו לפני הקרוצ ופסול אף צלא קבלה דינו כקבלה דיכול לחזור בו עד גמ"ד ולא אחר גמ"ד. וכל זה צקבל עלייהו קא"פ, אך כשטען צפני שלושה אחר שטען צפניהם ס"ל לנתה"מ צסי' כב ס"ק א מהרשצ"א דאין יכול לחזור ולדון צפני אחרים אף לפני גמ"ד, וכ"ה להדיא צרשצ"א הוצא

צ"י סי' יג סעי' ג. ומקום הרש"א הוא צ"מ כ' א' וכן הר"א"ש שם סי' נב ונ"י שם וחי' הר"ן שם וריטב"א צמ"ק. וכתב שם שכן דעת גדולי ארפת ודעת הר"א"ה צ"ס הרמב"ן (ועי' המגיה צמ"ק צ"מ שם הו"י אולר הפוסקים ש"יין לכל הראשונים הנ"ל) וכ"כ היד רמה צ"ב קסז צ' אות יא דאף דצ"י"ד פסול לריך קנין ואי לא עשו קנין יכולים לחזור בהם אף צשקיבל עלייהו קודם גמ"ד, אצל צ"י"ד כשר מכי נחית לדינא קמיה וטעין לא מלי למיהדר ביה, שאם אתה אומר כן נמלא כל אחד ואחד טוען טענה שמתחייב בה וחוזר ופוסל את הדיין כדי שיחזור ויטען טענה אחרת, ע"כ דברי היד רמה. וכ"כ בצ"ס העיטור אות צ בירורין, ובמאירי סנהדרין ריש פרק ג. וזה מש"כ הרמ"א צ"י יג סעי' צ וי"א דמשטענו צפניהם אינם יכולים לחזור בהם אע"פ שלא כתבו [דאי איירי לענין חזרה לאחר גמ"ד הרי גם צקא"פ א"א לחזור ומה החידוש צכשרים, וע"כ כמ"ס דאף לפני גמ"ד א"א לחזור. וכ"מ צשעה"מ דרק צקא"פ א"א לחזור כשטענו אף כשלא קבלו מפורש אחר גמ"ד אצל צכשרים מיד שטענו א"א לחזור אף לפני גמ"ד].

וא"כ הדרא מש"כ לעיל דצמ"ת צכשרים ממש דהיינו ג' דיינים א"א לחזור כלל אחר הטענות, וצקא"פ א"א לחזור רק אחרי גמ"ד, וכהנה"מ והשעה"מ, וצ"ל לשעה"מ דגריעא ולריך קבלה מפורשת דצטענות לחודא אפשר לחזור אף אחרי גמ"ד.

שו"מ כדברי צחז"א סנהדרין סי' יז ס"ק יב ד"ה ש"ך סק"ח, דכתב צביאור דברי תשו' הר"א"ש צראובן שאמר לשמעון נאמן עלי אבא וזכה ראובן וטוען שמעון שרולה לדון לפני צ"י"ד כשר שהוא לא קבל עליו כשר להכשיר לחובתו, וע"ז השיב הר"א"ש דאין שמעון יכול לחזור דמסתמא שניהם מתרלים לקבל את דינו, ולכן הגיה החז"א שם צרא"ש, עיי"ש. הרי לנו דהסביר הר"א"ש צשמעון שלא קבל ע"ע צמפורש את אביו וטען צפניו והוליא אביו של שמעון פס"ד, דאין שמעון יכול לחזור בו כיון דהוי כחזרה אחר גמ"ד, ואף שלא היתה קבלה מפורשת ומשום דסגי שטוען צפני הפסול וניתן פס"ד, וכהנה"מ והשעה"מ דצקא"פ סגי קבלה ע"י השמעת טענות שא"א לחזור אחר גמ"ד.

וא"כ צניד"ד שטען צפני צ"י"ד של שלושה כשרים, אחר שהשמיע הטענות אינו יכול לחזור בו אף לפני שפסקו הדין, ואף ללא קבלה מפורשת.

אך ל"ע צכל מה שכתבנו. דהנה כתב הרמ"א צ"י יג סעי' צ שהצ"נו לעיל, בזה צורר לו אחד וצ"ל"א דכתב המחבר דאם כתבו מי הם הצוררים אין יכולין לחזור בהם וה"ה אם דנו מיד, וי"א דמשטענו צפניהם אינם יכולים לחזור אע"פ שלא כתבו. ונ"ל דצמקום שאין דרך לכתוב פלוני צירר פלוני וכו' משטענו צפניהם א"י לחזור לכו"ע. ע"כ. ומשמע מהרמ"א דהדעה הראשונה ס"ל דאף צמקום שנהגו לכתוב ולא כתבו משטענו צפניהם אינם יכולים לחזור, וכן נראה מהלבוש שלא חילק צין אם יש מנהג או לא, וצשו"ת בית יעקב סי' יח כתב דלא כהלבוש אלא דהראשונים צסוף פ"ק דצ"מ וצ"י"י שם לא חולקים והסוברים שלא יכולים לחזור איירי צמקום שלא נהגו לכתוב והסוברים שיכולים לחזור איירי צמקום שנהגו לכתוב. וכ"כ התומים צ"י יג ס"ק צ צתוך הדצרים ודלא כהלבוש. אולם צרמ"א משמע דחולקים וכהלבוש דאל"כ היה לו לכתוב הדצרים כפשרה. וכן משמע מהראשונים שסתמו דצריהם, ומוכת דצרו אף צמקום שנהגו לכתוב. אך ע"י צצ"ר היטב שם ס"ק ד שהקשה ממה שכתב המחבר סי' יב סעי' ז דאף שנתרלו הצע"ד צפשרה צ"י"ד יכולים לחזור וכתבו הסמ"ע והש"ך דאפילו לאחר שהגידו הפשרה יכולים לחזור והרמ"א לא הגיה שם כלום וכאן כתב משטענו צפניהם א"י לחזור לכו"ע. ואפשר שיש לחלק צין אם

נתראו בפשרה צבי"ד או בזה צורר. אבל הוא דוחק. עכ"ד.

ובאמת כקושיה הבאה"ט ותיורלו נקט התשצ"ן להלכה בחוט המשולש טור ב שאלה ח. ויש הכדל בין הצאר היטב לתשצ"ן, דהצאר היטב חילק בין פשרה של צבי"ד לפשרה של זה צורר, ומדבריו נשמע דפשרה של צבי"ד א"א לחזור ע"י השמעת טענות וניתן פס"ד אף של פשרה, והתשצ"ן מחלק בין פשרה לדין, ומשמע דפשרה אף של צבי"ד יכול לחזור אף אחרי גמר דין.

ולכן, לתשצ"ן, אף אם נאמר דבג' דיינים כשרים ואף שלא נכתב אינו יכול לחזור בו וכהלבוש, מ"מ זה רק לדין אבל צבי"ד שקבלו לפשרה יכול לחזור בו עד הקנין ואם לא יעשו קנין יכול לחזור בו אפילו אחר גמ"ד [וכשחותמים על שטר צוררות זה הקנין, וכדאיתא בס"י ג], ולכן תלוי אם צבי"ד יפסקו דין או א"י לחזור למפרע, ואם יפסקו פשרה אז יכול לחזור למפרע.

וא"כ צניד"ד צבי"ד פסקו פשרה א"כ אין זה מחייב את הצעל כיון שלא עשה קנין כמקובל לחתום על שטר הצוררות, ומה שטען טענות לא הוי כלום.

אך נראה דצניד"ד שאני דצעל ואשה שתוצעים דינם כשותפים שתצטו דאם אחד תוצע והשני צעיר דאין יכול לתצוע שנית את הנתצע, כמבואר בס"י קעו סעי' כה וכו, וס"י עז סעי' ט, וס"י קכב סעי' ט.

ובגוף הדין של הירושלמי דהשמעת טענות הוי כקבלוהו, ע"י בשבות יעקב ח"א ס"י קלז שחולק וס"ל דמועיל רק ביחיד מומחה שיכול לדון יחידי ורק משום מזה מוסיף עוד דיינים בזה איירי הירושלמי אבל לא צדיינים שהם פסולים מלד הדין שצריך קבלה מפורשת. ומהצ"ח והסמ"ע דהצאנו לעיל גבי לילה נראה דחולקים על השצ"י, וכן האמרי בינה צה"ל דיינים סו"ס יא חולק על השצ"י לגבי כל הדיינים שמועיל קבלה צמתם.

ואף הצ"ח שכתב דכ"ז כשהגיעו שני הלדדים צרפון אז הוי כקבלה ולא כשהגיע לך אחד לתצוע והשני הגיע בהזמנת צבי"ד אין ביאתו חשובה כקבלה מלידו כיון שלא בא אלא כדי שלא לסרב להזמנה.

וצניד"ד הרי האשה פתחה את תיק התביעה מיוזמתה ובשליחות בעלה, ואח"כ באו שניהם וטענו, א"כ הוי כקבלה ואין מקום לטענת הצעל שמכיון שלא חתם על כתב הצוררות אינו מחוייב לקבל את פסק הצבי"ד, ומה שטען היה רק כמורשה של אשתו, דהרי יודע שסוף סוף אם יחוייבו צבי"ד החוב הוא שלו, מה עוד שגם בזמן צילוע העיסקה נשואת התביעה היה הוא המתחייב עם אשתו. וע"כ נראה מדברי רוב הפוסקים דהוי כקבלה.

ודע דכל מה שכתבנו לדון כאן זה רק באופן שמופיע בכותרת של פס"ד זה, שהאשה פתחה את תיק התביעה, ובזה יש מקום לדון אי הוי כקבלה לגבי בעלה, אך באופן שהאשה היתה נתצעת ומוזמנת ע"י התוצע במכתב מצבי"ד כבר נחלקו בזה הסמ"ע והאחרונים בס"י ה ס"ק ז, דלדעת הסמ"ע גם כשצא לדון כשולחין אחריו הו"ל כקבלוהו ע"י השמעת הטענות, ובפת"ש שם ס"ק ו מציא ש"ח וס"ל דרק לתוצע הוי קבלה אבל לנתצע שהגיע מחמת יראתו לסרב לא הוי קבלה. וא"כ בספק הצע"ד הוא מוחזק בהא שלא קבל עליו הצבי"ד, וכמו שכתב הסמ"ע בס"י יח ס"ק י בשם הרשב"א המוצא צבי"ד סו"ס יג דאין מוליחין ממון עד שיוודע שהוא חייב והממע"ה.

מרדכי אהרן הייזלר.

טענות הצדדים

משפ' ה' ומשפ' א' השתדכו ביניהם, כאשר בשיחת הסיכום לפני "שבירת הצלחת" הסכימו הצדדים להתחלק ביניהם במימון רכישת דירה לחתן ולכלה. טוענת משפ' ה' שבסיכום התחייבה משפ' א' סך של \$50,000 ומשפ' ה' \$20,000, והיא תובעת ממשפ' א' לקיים התחייבותה וליתן את הכסף שהתחייבה לזוג הצעיר.

משפ' א' מכחישה וטוענת שהסיכום היה כמו שדובר בשיחות המקדימות על חלוקה באחוזים לפי מחירי הדירות שהיו קיימים בפרוייקטים החרדיים, שעמדו על כ-\$90,000, ולפי אותו חישוב הסתכמה ההתחייבות של משפ' א' ב-\$40,000 ושל משפ' ה' \$20,000. כיום, לאחר שעברו כמה שנים מאז נישואי הזוג הצעיר, מחירי הדירות התייקרו בעשרות אלפי דולרים, והם אינם מוכנים להוסיף על התחייבותם כלום משום שלטענתם הצד השני אחראי ואשם בכך שלא קנו דירה בשעתו, וע"כ על הצד השני לשאת בעלויות הנוספות.

משפ' ה' מכחישה דברי משפ' א' באשר לסיכום החלוקה הכספית, ומכחישה גם את טענת משפ' א' שהעיכוב בקניית דירה בשעתו היה בגללם.

לאחר הדיון הראשון בבית הדין שוחחו כמה מחברי בית הדין - בהסכמת הצד השני - עם משפ' א' ושיכנעו אותם לתת \$50,000 בתנאי שמשפ' ה' תתן \$25,000. בדיון השני בבית הדין חזרה בה משפ' א' מסיכום זה ומוכנה לתת רק \$40,000. היא גם דורשת שהזוג הצעיר יתייעץ אתה על קניית הדירה, ושלא יורשו למכור את הדירה או להשכירה שלא ברשותם, ובמקרה של פירוד ח"י יחזור אליהם כסף השקעתם, למרות שהדירה תירשם בטאבו ע"ש בני הזוג בחלקים שווים. משפ' ה' מתנגדת לחייב את בני הזוג בהתייעצות עם ההורים על קניית הדירה, וכן לאסור עליהם להשכיר את הדירה שלא ברשות ההורים, אך מוכנה לתביעת החזר הכספים להורים במקרה של פירוד.

השאלה לדיון

הורי החתן שהתחייבו בשעת התנאים ליתן לבנם סכום מסויים והורי הכלה התחייבו ליתן לבתם סך מסויים, האם נחשב הדבר כאילו התנו התחייבותם בקיום הדדי בתנאי מפורש.

תשובה

ע"י צ"מ סו א ובתום ד"ה פטומי, דאם בתחילת הדברים פתח המוכר קני לך שדי דאי טרפו לה מינך מגצינא לך שופרא שבחא ופירי, לא הוי פטומי מילי אלא תנאי גמור, כי צודאי לא נתכוין ללוקחו אלא באחריות כמו שפתח לו המוכר. ע"כ.

ובנידון דידן לטענת הורי הכלה שהתחייבו ליתן אחוז מסויים ממחיר הדירה שהיה בשעתו, רק משום שהורי החתן התחייבו גם הם ליתן אחוז מסויים, למרות שלא הותנה זאת בתנאי גמור, מ"מ כיון שהתחייבותם היתה "בתחילת הדברים" יש להסכמה ההדדית דין תנאי ולא הוה פטומי מילי בעלמא. גם מה שטוענים שהתחייבותם היתה מותנית עבור דירה צפרוייקטים החרדיים, אם נכונים דבריהם יש לכך דין תנאי למרות שלא נאמר בלשון תנאי. וכך הורה לי מרן הגר"ש אלישיב שליט"א (ציוס ז ניסן תשמ"ו) שמה שסיכמו שני הלהדים ליתן לצניהם כך וכך חשיב כתנאי גמור שעל דעת כן התחייבו שאם לא יתן האחד גם השני אינו מחוייב.

אך מכיון שיש הכחשה גמורה בין הלהדים על הסכומים שדוצרו וסוכמו ציניהם כמו גם על שאר התנאים אם היו, ואין לאף אחד מהם הוכחות, יש בזה עסק שצועה, ונהגו צתי הדין לפשר במקום השצועה. ומאידך, מה שדורשים היום משפ' א' את נתינת הנדוניא בתנאי שהזוג הצעיר יתייעץ אתם היכן ואיזו דירה לקנות, כיון שלא דוצר על כך לפני התנאים, אינם יכולים להתנות זאת היום. גם מה שדורשים לאסור על בני הזוג להשכיר את דירתם ולשכור במקום אחר ללא רשותם, אין דרישה זו לודקת, מה גם שאחוז נכבד ממחיר הדירה יטלו בני הזוג על עצמם.

כפשרה, נראה לקיים את ההסכמה שהושגה לאחר הדיון הראשון ולפיו תתן משפ' א' סך של \$50.000 ומשפ' ה' \$25.000. את הכסף ישלישו הלהדים בצית הדין בתוך 45 יום, ובית הדין יפקיד את הכסף בחשבון נאמנות ע"ש בני הזוג, והוא יינתן להם ללורך קניית דירה שיצתרו ויחליטו בעצמם, לאחר שיחתמו ויתחייבו בפני בית הדין שלא ימכרו את הדירה בתוך 10 שנים אלא ברשות מפורשת של בית הדין. מתקבלת הסכמת הלהדים שרישום הדירה שיקנו בני הזוג ע"ש שני בני הזוג לא תהווה הקנאה.

אברהם דוב לוי.

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il